

Povzetek

Begunci in migranti so v Evropi v zadnjem obdobju postali osrednje politično vprašanje. Slabo razumevanje problematike, ki pogosto sloni na nepopolnih ali celo popolnoma napačnih informacijah, je botrovalo nastanku številnih poenostavljenih in napačnih predstav in razlag o tem, kdo so ljudje, ki prihajajo, in zakaj prihajajo. V članku so predstavljena nekatera dejstva, ki prispevajo k celoviti in kompleksni obravnavi problematike prisilnih migracij, beguncev in prosilcev za azil.

Ključne besede: selitve, begunska kriza, migrant, begunec, prosilec za azil, Slovenija

Myths and Facts about Refugees and the Refugee Crisis

Abstract

Refugees and migrants have lately become the central political issue in Europe. A poor understanding of this topic often resulting from incomplete or even entirely false information has created a number of simplified misconceptions and explanations about who the people arriving are and why they come. The article reveals some of the facts contributing to a comprehensive and complex consideration of the problem of forced migration, refugees and asylum seekers.

Keywords: migrations, refugee crisis, migrant, refugee, asylum seeker, Slovenia

Humanitarna ali varnostna »kriza«

Mediji množičen prihod prosilcev za azil v Evropo označujejo kot »krizo«. Termin »begunska/migrantska kriza« je postal priročna geopolitična oznaka, ki ponuja omejeno razumevanje dogajanja ter oblikuje specifične predstave in kategorizacije. Kot vse geopolitične oznache tudi ta reducira kompleksno stvarnost ter ustvarja binarna nasprotja (Evropa/preostali svet, legalne/nelegalne migracije, migranti/begunci, državljan/tujec), ki služijo ločevanju med »nami« in »njimi«. Hkrati proizvajajo in podpira določene ideje o tem, kaj je politično možno, kaj je nepomembno in česa se moramo bati (Rajaram, 2015).

Sprva se je izpostavljal humanitarni vidik krize, a že zelo kmalu je v ospredje stopilo vprašanje

varnosti. Prosilce za azil se je začelo povezovati s terorizmom, kriminalom, izkoriščanjem instrumentov socialne države ter celo s širjenjem nalezljivih bolezni. Njihov prihod je bil prikazan kot grožnja evropski varnosti. Uporaba termina kriza je skupaj z neprestanim poudarjanjem varnostnega vidika dogajanja ustvarila vtis izrednega stanja, pri ljudeh pa krepila občutek strahu in ogroženosti. Sklicevanje na »krizo« v prvi vrsti služi dramatizaciji dogajanja ter hkrati opravičuje specifične ukrepe in politike evropskih držav (Bojadzije in Mezzadra, 2015).

Evropski mediji so »krizo« predstavljali kot izjemen dogodek, kot nekaj edinstvenega. Ta evrocentrični pogled popolnoma zanemara dejstvo, da so množične prisilne selitve globalni problem, s katerimi se soočajo v različnih delih sveta. Poleg Turčije, Libanona in Jordanije, ki skupaj gostijo več kot 5 milijonov sirskih beguncev, se z množičnim prihodom beguncev trenutno soočata Bangladeš, kamor je v zadnjem letu pribežalo okoli 700.000 pripadnikov ljudstva Rohingja iz Mjanmara, in Uganda, kamor se je pred spopadi v Južnem Sudanu zateklo več kot milijon beguncev. V podobnem položaju so se v zadnjem desetletju znašli Sudan, Etiopija in Kenija. V osemdesetih in devetdesetih letih 20. stoletja so se s tem problemom soočale številne afriške (Malavi, Tanzanija, Senegal, Gvineja, Kongo, Ruanda), azijske (Pakistan, Iran, Tajska) in srednjeameriške države (Gvatemala, Kostarika). Množične prisilne selitve so stalnica vseh sodobnih oboroženih konfliktov, zelo pogosto pa spremljajo tudi proces oblikovanja novih držav. Množične deportacije »nelojalnih« etničnih in verskih manjšin ter političnih nasprotnikov so spremljale nastanek številnih novih držav v obdobju po koncu druge svetovne vojne.

V razpravi o »begunski krizi« se pogosto pozablja, da so se evropske države s podobnim problemom srečale že v času vojn na območju bivše Jugoslavije. Te so sprožile največji begunski val v Evropi po koncu druge svetovne vojne. Ocenjuje se, da je svoje domove zapustilo okoli 2 milijona ljudi, več kot polovica jih je zatočišče poiskala v tujini. Tudi takrat se je v javnosti in medijih govorilo o »begunski krizi« in nevarnostih, povezanih z množičnim prihodom beguncev. Čas je pokazal, da so bile grožnje pred »begunsko nevarnostjo« močno pretirane ter da se napovedane negativne posledice prihoda beguncev niso uresničile.

Migrant ali begunec

Migrant, begunec, prosilec za azil/azilant, prebežnik/pribežnik, ilegalni migrant/ilegalec so

Foto: Slovenska vojska

pojmi, ki spremljajo razpravo o selitvah in azilni politiki. V nasprotju s splošnim prepričanjem za nobenega od naštetih pojmov ne obstaja enotna, nedvoumno, splošno sprejeta opredelitev. V literaturi se pojavljajo različne, pogosto zelo ohlapne, prekrivajoče ali celo nasprotujoče si opredelitve (International Organization for Migration, 2006). Ohlapnost in nejasnost niti ne presenečata. Navedeni pojmi se uporabljajo za opisovanje zelo kompleksnih pojavov in raznoterih situacij, v katerih se nahajajo ljudje, ki iščejo zatočišče. Oblikovanje vseobsegajočih opredelitev je zato pogosto težko ali celo nemogoče. Odsotnost jasnih opredelitev ter političnost razprave o azilni politiki sta botrovali nastanku in širjenju specifične predstave in opredelitve naštetih kategorij. Te so odločilno prispevale k negativnemu odnosu javnosti do prišlekov.

Ena najvplivnejših predstav je, da je ljudi, ki v Evropi iščejo zatočišče, možno ločiti v dve skupini. Glavnino prišlekov naj bi predstavljali migranti oziroma ekonomski migranti, ki se za selitev odločijo prostovoljno iz ekonomskih razlogov. Drugo, manjšo skupino predstavljajo begunci, ki so zaradi oboroženih konfliktov prisiljeni zapusti svoj dom in iščejo zatočišče zunaj ozemlja lastne države. S tem se je ustvarila

jasna ločnica med migranti in begunci. Prvi se za selitev odločijo iz ekonomskih razlogov, njihova odločitev pa je prostovoljna. Drugi so v selitev prisiljeni iz neekonomskih razlogov. Ostra delitev na migrante in begunce ustvarja razmere za ločevanje med pravimi in »nepravimi« prosilci za azil. V nadaljevanju želimo opozoriti na problematičnost omenjene delitve ter ozkega razumevanja terminov migrant in begunec.

Medtem ko se v splošnih slovarjih termin migrant/selivec povezuje s prostovoljnimi, ekonomskimi selitvami (primer Slovar slovenskega knjižnega jezika ter različni angleško-angleški spletni slovarji), se v specializirani strokovni literaturi uporablja kot splošna oznaka za osebe, ki za stalno ali za daljše časovno obdobje spremenijo bivališče (Kladnik, Lovrenčak, Orožen Adamič, 2005: 223; glej Kotlyakov in Komarova, 2007: 458). Pri tem ni pomembno, kam se posameznik seli (znotraj države ali prek meja), zakaj se seli (prostovoljno ali prisilno), za koliko časa se seli (začasno ali trajno) kot tudi ne pravni status selitve (legalen ali nelegalen) (Gregory, Johnston, Pratt, J. Watts, Whatmore, 2009). Iz povedanega je razvidno, da je ločevanje med begunci in migranti nesmiselno, saj so vsi begunci tudi migranti.